Цана асобнага нумару 20 гр.

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

ПРАВА ПРАЦЫ

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12. m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодна, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэсу 30 гр.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаван. залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 1 Вільня, Серада 7-га сьнежня 1927 г. Год I

Збавіцелі.

Кампанія выбарнай дэмагогіі ўжо распачалася. Пачалася фармальная пагоня за мандатамі. Адна група палітычных ашуканцаў ды спэкулянтаў на перабой другой стараецца здабыць сабе сымпатыі, а праз гэта і галасы і мандацікі ад беларускіх працоўных мас. Адны робяць гэта для сытных мандатаў і для спэкуляцыі імянем беларускіх працоўных мас, для торгу ім у імя сваіх асабітых інтэрэсаў, для здабыцьця „падушак“ і „пярын“, як напрыклад Ярэмічы, Рагулі, Паўлюкевічы, Умястоўскія і другія,—каб пацягнуўшы сваімі юдавымі сьлезамі над нядоляй і няволяй працоўных мас, над іх сацыяльным, палітычным і нацыянальным паняволяньням і зьдзекам за,—парляманцкай шырмай, у зацішшы соймавых камісіяў і кулуараў пастунова, паціху, няпрыкметна ў працягу доўгіх гадоў (у разе іхняй удачы) тым спакайней, тым пасьлядоўней, тым цішэй і няпрыкметей, а тым самым вярней і абдуманей закабаліць працоўныя масы, надзець яшчэ горшае ярмо палітычнай і сацыяльнай няволі, чым дагэтуль, яшчэ больш узьвялічыць іх эканамічны вызыск. Гэткую вось тактыку, як у самой Польшчы, гэтак сама і на абшарах Заходняй Беларусі, тужыцца прымяніць „Санацыя“. Для гэтай мэты на абшарах Заход. Бел. створана 27 лістапада Краевая Сялянская Партыя „Зьедначэньне“.

Партыя гэта створана шляхам абяднаньня Вызваленьня, галасаваўшага за асадніцтва на абшарах З. Б. і языковыя ўставы Грабскі-Тугут, Stronnictwo Chłopskie (чытай вайсковыя асаднікі), дробны Związek Drobnych Rolników і Беларуская Радыкальная Партыя.

Роля лейб органу гэтай кумпаніі, як і трэба было спадзявацца, прыпала на долю „Kurjera Wileńskiego“, дэмакратычнай або лепш кажучы дэмагагічнай экспозытуры „Санацыі“.

Трэба дзівіцца той сумленнасьці, з якой казенныя пісакі выконываюць свае абавязкі. Цэлыя старонкі ў кожным нумары Кур'ера Віленскага з таго часу запоўнены сьлезамі над нядоляй сялян Зах. Бел., над іх эканамічным вызыскам, над нацыянальным прыгнечаньнем. Шырака ўсім, усім, усім абвяшчае ён рэзалюцыі гэтага зьезду. У аршынных артыкулах абгаварвае паасобныя пытаньні нясучай збаўленьне „міліёнам серодныкоў і беднякоў“ праграмы.

Слухайце-ж:

„Выбарная барацьба ў Сойм і Сэнат паміма таго, што ў цэлай Польшчы будзе весьціся за дэмакратыю, дык у нас гэта будзе галоўным чынам барацьба за тэрыторяльную аўтаномію для Паўночна-Усходніх Зямель (як міла вее Северо-Западным Краем—Рэд.), барацьба аб асаблівыя інтэрэсы тых некалькі мільёнаў сярэднякоў і беднякоў, аб якіх—скажам сабе шчыра—ніхто дагэтуль ня думаў“. Працоўнае сялянства, падайніц, нарэшце ўспомнілі аб табе паны асадні і вызваленцы.

„Санацыя“ зноў, бы у майскія дні, успомніла аб Табе ў часе выбараў. Падайце нічком хамы: збавіцелі вашы зьявіліся! Ці-ж вы ня знаеце, што „ані водзін з тых паслоў, якія перад 5 гадамі ўвайшлі ў Сойм і Сэнат, не зачапаў балячак нашай вёскі, вёскі так асаблівай і так без параўнаньня бяднейшай ад такіх-жа гдзесьці ў Пазнанскім, або Кангрэсуўцы. Бо нашая вёска на Усходніх землях (калісь Северо-Западны край — Рэд.) так бедна, як гэтая пяшчаная мала ўраджайная і слаба ўпраўленая глеба, якой няма чым належным спосабам угнаіць і з якой надзвычай трудна навет працавітаму і так гэтай цяжкай працы на зямле адданаму, як упарты Літвін і Беларус, патрапіць штосьці выцягнуць“.

Бедны-ж, бедны, беларускі селянін, навет і ня ведаў, як паважаюць яго паны за працавітасьць, як шчыра яму спагадаюць асаднікі накшталт пасла Валерона. Беларускі селянін мо' быць і ня ведаў, ды яму мо' быць і не казалі раней паны з „Кур. Віл.“, што ўраджайнасьць у яго ў 3—4(?) разы меншая, як у „Kongresówce“, а падаткі тыя самыя плоце. Вось якім юдавым плачам над доляй беларускага серадняка і бедняка думае знайсьці сабе „Санацыя“ пад штандарам „Zjednoczenia“ дарогу ў масы.

Адначасна з гэтым „Кур. Віл.“ стараецца падсунуць масам, што варожая сацыяльна і нацыянальна палітыка ўраду не зьяўляецца віною нязноснага эканамічнага і культурнага палажэньня, у якое трапіла сялянства Зах. Бел. Гэта ўсё ён стараецца зваліць на брак аўтаноміі ў Зах. Беларусі, каб гэткім чынам адхіліць увагу працоўных мас ад сапраўдных прычын іх бед і няшчасьцяў, запраўднай крыніцы сацыяльнага і нацыянальнага ўціску.

Палітычная сьведамасьць беларускіх працоўных мас перарасла лёзунгі краёвай аўтаноміі і назад ужо ня вернецца.

Сумліўна таксама, каб гэтым юдашавым плачам удалося гэтым асадніцка-санацыйна дэфэнзыўным групам прыдбаць сабе сымпатыі беларускіх працоўных мас. Беларускія масы залішне палітычна дасьпелі, каб паверыць юдавым сьлёзам сваіх клясовых і нацыянальных ворагаў, адзеўшых сялянскую і краёвую вопратку. Не зайздросная, цяжкая і няўдзячная роля прыпала казённым пісакам з „Кур. Віл.“, бо ўжо сам склад партыі і груп, якія ўвайшлі ў „Zjednoczenie“, згары асуджывае на няўдачу ўсю гэтую акцыю. Лішне лёгка да распазнаньня ўся гэта кумпанія, а таму і ня здолее выканаць свайго назначэньня.

Цікавая „размова“ Сталіна з прадстаунікамі чужаземных дэлегацыяу на сьвяткаваньні Радавых угодкау.

Старшыня радавага ўраду, сабраўшы ў сябе прадстаўнікоў лічных чужаземных дэлегацыяў, з'ехаўшыхся на сьвяткаваньне 10-тых угодкаў рэвалюцыі, даваў адказы на ўсе пытаньні, якія яму задавалі дэлегаты—у справах унутранай і замежнай палітыкі СССР. Гэткім чынам, уся гутарка Сталіна з дэлегатамі ў цэлым дае вельмі цікаўны абраз радавай палітыкі ды працы ўраду СССР, абраз, які, можа, значна прычыніцца да таго, каб шырыць аб палажэньні і імкненьнях Радавага Саюзу, весткі, больш адпавядаючыя праўдзе, як тыя, што ўсьцяж распаўсюджвае аб жыцьці і працы ў СССР варожая да яго сьмяротна буржуазная прэса.

1. На пытаньне, чаму СССР не належыць да Лігі Нацыяў — Сталін адказаў: — Ліга Нацыяў—толькі шырма, за якой спрытна хаваецца самаволя імпэрыялістычнай буржуазіі (вялікіх дзяржаваў); дык ясна, што дзяржава працоўных ня можа належаць да гэткай установы. Пралетарская дзяржава ня можа датаго-ж браць на сябе адказнасьць за ваенныя падрыхтаваньні, — за той сталы ўзрост збраеньняў, якія пакрываюцца гэтай Лігай дый якія пэўне-ж могуць выклікаць новую вайну.

2. На запытаньне, чаму ў СССР няма вольнасьці прэсы, Сталін адказаў:—Аб якой вольнасьці прэсы ідзе гутарка? — Калі аб вольнасьці прэсы для буржуазіі, дык—сцьвярджаю: яе няма і ня будзе, дакуль існуе дыктатура пралетарыяту. Калі мова—аб вольнай прэсе для працоўных клясаў, дык пэўне-ж ня знойдзецца на сьвеце другой такой дзяржавы, дзе б існавала такая шырокая вольнасьць прэсы і слова для пралетарыяту, як у СССР.

3. На запытаньне, ці магчыма аб'яднаньне II (сацыялістычнага) Інтэрнацыяналу з III (камуністычным), Сталін адказаў:—

Думаю, што—не. Таму, што абодва яны маюць цалком іншыя прынцыповыя плятформы. — Калі III Інтэрнацыянал імкнецца да зваленьня капіталізму дый стварэньня дыктатуры пралетарыяту, II Інтэрнацыянал—наадварот—папросту ўсе сілы напружвае, каб падтрымаць гэты капіталістычны лад, памагаючы буржуазіі ў яе барацьбе з усім, што зьвязана з устанаўленьнем дыктатуры пралетарыяту.

4. „Ці трэба спадзявацца ў бліжэйшыя часы—рэвалюцыйных разрухаў у Заходняй Эўропе“, гучыць далейшае запытаньне.—

„У Эўропе нарастаюць дый будуць узрастаць элемэнты найглыбейшага крызісу капіталізму. Часткова ды тымчасова капіталізм можа стабілізавацца, можа ўводзіць для часовага самазахаваньня розныя рацыянальныя (разумныя) рэформы; можа навет на якісь час яшчэ—душыць работніцкую клясу. Але капіталіст ніколі ўжо ня верне сабе тэй бясспрэчнай сілы—раўнавагі, якія ён меў да вайны і нашай рэвалюцыі. Што гэта — так, даводзяць няспыняючыяся выбухі рэвалюцыяў ды паўстаньняў—як у Эўропе, таксама і ў калёніях. Справа страчаных амэрыканскіх баяўнікоў пралетарыяту, якая ўзварушыла літэральна цэлы сьвет, найляпей даводзіць, што пад нагамі буржуазіі ўжо гарыць зямля. Рэвалюцыя пралетарыяту проціў капіталізму не насунецца адразу адзінай хваляй. Яна ідзе хутчэй падобна да марскіх прыліваў і адліваў. Так было ў Расеі, так будзе і ў Эўропе.

5. На пытаньне, ці мае вялікую сілу апазіцыя ў ком-партыі і—з якіх складаецца элемэнтаў, Сталін выказаўся скептычна (з недаверыем).

Паводле падлічэньняў Ц. К.—на 136.000 сяброў партыі толькі 1.200 выказалася за апазіцыю. Калі так далей пойдзе працэс ліквідацыі апазіцыі, дык магчыма, што на XV зьезьдзе Радаў ня будзе аніводнага апазіцыянера. У склад апазіцыйных групаў уваходзяць пераважна элемэнты непралетарскія, нездаволеныя з пануючых у СССР парадкаў.

6. На адно з апошніх запытаньняў,—ці праўда, як гэта цьвердзяць апазіцыянеры, асабліва заграмічныя, што кіраўнікі сучаснага ўраду СССР выдаюць расейскіх работнікаў контр рэвалюцыі, Сталін адказаў з забойчай ироніяй:—

Гэта пэўне-ж—праўда, калі так цьвердзіць апазіцыя...—Праўда тое, што III Інтэрнацыянал і Ком-Партыя СССР прадала ўсіх работнікаў контр-рэвалюцыі. Але ж я магу раскрыць аб іх нешта, чаго пакуль яшчэ не раскрыла апазіцыя.—Комінтэрн і Ком-партыя пастанавіла запрасіць у СССР усіх экспрапрыяваных абшарнікаў і капіталістаў, каб—зьвярнуць ім усе адабраныя ў іх маемасьці. Але і гэта яшчэ ня ўсе, аб чым пакуль-што маўчыць апазіцыя: мы пастанавілі „нацыяналізаваць“ усіх жанчын у СССР, зрабіўшы іх—агульнай і супольнай уласнасцю ўсіх мужчын. А датаго-ж маем увясьці закон, які-б даў права мужчынам гвалціць сваіх сёстраў... Апрача таго, рыхтуецца выданьне закону — аб пераходзе на жывеньне чэлавечым мясам...

Выбачайце, паны, але на падобныя пытаньні цяжка адказываць паважна...

---

7. На запытаньне французкага дэлегата, як Рады маюць вясьці барацьбу з замежнымі нафтавымі фірмамі (чытай англійскай кампаніяй, якая—з вялікай грашовай дапамогай ураду — хоча цалком забіць вываз радавай нафты, падрэзаўшы гэтым валюту СССР), — Сталін адказаў:

Рады зусім не вядуць барацьбы, але толькі — бароняцца. Дый бароняцца такімі способамі, якія пэўне ж ня можна прызнаць нягоднымі. — Абарона вывазу нафты, як і збожжа ды дрэва, палягае на тым, што Рады проста—зьніжаюць цэны. Радавая прамысловасьць можа рабіць гэта, бо не зьяўляецца прадпрыемствам капіталістычным — дык не патрабуе вялізарных заробкаў, без якіх ня могуць існаваць прамысловыя „каралі“ буржуазных дзяржаваў. Мушу сцьвярдзіць наагул, што радавыя тавары на міжнародавым рынку зьяўляюцца чыньнікам, паніжаючым цэны, дык гэткім чынам — аблягчаючым жыцьцё шырокім масам незаможных спажыўцоў.

8. „А як радавы ўрад прадстаўляе сабе магчымасьць ажыцьцявіць сацыялізм у сялянскай гаспадарцы“,—гучыць наступнае запытаньне, цікаўнае і для нашага сялянства.

„Мы маем намер і плян рэалізаваць паступовую колектывізацыю і ў гэтай галіне способамі гаспадарчымі, фінансавымі і культурна-палітычнымі.

У галіне чыста гаспадарчых мераў мы ідзем трымя шляхамі, ці кірункамі:—шляхам арганізаваньня індывідуальных (на праве поўнай уласнасьці) сялянскіх гаспадарак у каапэратывы; шляхам арганізаваньня гаспадарак вясковай бедняты ў вытворчыя таварыстры, урэшце,—шляхам аб'яднаньня сялянскіх гаспадарак асобнымі дзяржаўнымі органамі, якія бяруць на сябе актыўную помач гэтым гаспадаркам у галіне збыту іх прадуктаў, як і ў галіне абслугоўваньня іх патрэбнымі ім прамысловымі фабрыкатамі (жалезам, тканінамі і т. п.). Яшчэ некалькі гадоў таму паміж прамысловасьцю места і гаспадаркай вёскі трымала сувязь лічная армія „пасрэднікаў“. Ясная рэч, што яны павінны былі зарабляць самі — коштам абедзьвюх старонаў. Цяпер гэткая некарысная „смычка“ паміж местам і вёскай спынена амаль не цалком. Цяпер найвяікшую ролю ў абмене тавараў між местам і вёскай іграюць каапэратывы і дзяржаўныя ўстановы. Гэткім чынам з галіны таварнага абмену выкінуты цалком прыватны капітал. Наша дзяржаўная прамысловасьць мае магчымасьць вясьці за сабой вясковую гаспадарку, паднімаць роўню яе культуры, дараджаць ёй лепшыя навуковыя способы апрацоўкі і ствараць асяродкі прамысловасьці на мясцох — на вёсцы. Напрыклад—у прадукцыі буракоў на цукраварні—разьмеры засеваў, цэны і якасьць у нас не азначаюцца, як на анархічным капіталістычным рынку, барацьбой, канкурэнцыяй, ігрой на біржы, — але — шляхам пляновых умоваў паміж Бурачным Сындыкатам і сотнямі тысячаў сялянскіх гаспадарак, аб'яднаных у каапэратывы, якія высылаюць дзеля гэтага сваіх прадстаўнікоў. Дзяржаўныя сындыкаты падпісваюць кантракты з дэлегатамі каапэратываў: каапэратывы абавязваюцца даставіць ведамую колькасьць буракоў, сындыкат, з свайго боку, дае патрэбную колькасьць насеньня і—пазыкі. Ніякіх паразітаў-пасярэднікаў, ані гандляроў зусім непатрэбна. У канцы гаспадарчага году ўся прадукцыя сялянскай гаспадаркі цалком прымаецца сындыкатам, а сяляне атрымліваюць суадказныя грашовыя сумы—згодна з заключанымі ўмовамі. Гэткая сыстэма, што завецца ў нас „сыстэмай контрактацыі“, — пэўне-ж найлепшы шлях да сацыялізацыі сялянскай гаспадаркі.

9. На запытаньне, чаму дагэтуль Рады не скасавалі ў сябе грошаў, як гэта прадбачыць сацыялістычны лад, Сталін адказаў падрабязна. —

Да гэтага няўхільна дойдзе, але дагэтуль мы маглі толькі адбудоўваць зруйнаваны вайной і контр-рэвалюцыяй гаспадарчы і дзяржаўны апарат краю. Хаця цяпер ужо адбудова гэта пасунулася далёка наперад, хаця наша каапэрацыя і нашыя дзяржаўныя органы гандлю занялі пануючае палажэньне, аднак жа гэта ўсё яшчэ не выстарчае, каб мы маглі ўжо распачаць чыста сацыялістычную гаспадарку. Усё гэта—толькі прадуступныя варункі для магчымасьці шпарка пасунуць упярод сацыялістычнае будаўніцтва ў краі. Але трэба зрабіць яшчэ шмат рэчаў: трэба перабудаваць нашу прамысловасьць, абаперці яе на найнавейшых вынаходах тэхнікі, падняць роўню сельска-гаспадарчай культуры, удасканаліць наш апарат для падзелу — абмена тавараў між местам і вёскай. Калі ўсё гэта мы даканаем, тады наступіць час, калі грошы самі сабой стануць непатрэбнымі. Але да гэтага — яшчэ далёка.

10. На запытаньне ў справе так-званых „ножніц“, і — розьніцы цэнаў на тавары меставай прамысловасьці і цэнаў на прадукты сельскай гаспадаркі — не на карысьць апошняй,—Сталін прызнаў, што прамысловыя тавары прадаюцца прадуктуючай хлеб вёсцы—значна даражэй, чым гэта можна было рабіць у іншых варунках (даражэй, як — да вайны, дый як заграніцай). Але прамысловасьць радавая — яшчэ маладая, трэба ахоўваць яе ад канкурэнцыі звонку, — наагул — стварыць для яе разьвіцьця памысныя варункі. Бо-ж шпаркае разьвіцьцё прамысловасьці—аднолькава патрэбна, як месту, так і вёсцы, інакш вёска будзе пазбаўлена патрэбных ей машынаў і манафактуры. Гэта-ж і стварае залішне высокія цэны на гэтыя

тавары—не на карысьць вёскі. Але з гэтымі „ножніцамі“ мы вядзем барацьбу,—паступова і плянова абніжаючы з кожным годам цэны прамысловых тавараў. Праўда, гэты працэс зьніжэньня пэўна ідзе залішне павольна, але трэба помніць, што наша прамысловасьць трэбуе ня толькі аховы, але і—далейшых вялізарных выдаткаў на яе палепшаньне ды шырэйшую разбудову. Мы стаімо на становішчы, што прамысловасьць існуе для людзей (але не наадварот, як гэта мае месца ў буржуазных краёх). Зьніжаючы цэны, мы паступова пашыраем наш унутраны рынак, што далей — стварае ўсё лепшыя варункі для разьвіцьця нашай прамысловасьці.

11. На запытаньне аб тых прапазіцыях у справе сплаты даваенных даўгоў, якія зроблены былі Радамі Францыі, Сталін сказаў, што прапазіцыі былі апублікаваны ў ведамай гутарцы пасла Ракоўскага.

Там сказана ясна, што варункам сплаты зьяўляюцца — новыя крэдыты з боку Францыі. Мы трымаемся правіла: — „даеш—даю“... Даеце крэдыты, тады атрымаеце і ад нас нешта — у пагашэньне даўгоў даваенных. Не даеце — не дастанеце нічога і ад нас... Але гэта зусім ня значыць, быццам мы прызналі прынцыпова даваенныя царскія даўгі. Дэкрэт аб скасаваньні даўгоў астаецца ў сіле. Мы толькі гатовы — для практычнага паразуменьня — заплаціць частку гэтых даўгоў, калі толькі за гэта нам дадуць патрэбныя для нас, але адначасна і карысныя для францускай прамысловасьці крэдыты. Сплату даўгоў мы разглядаем проста, як дадаткавыя працэнты за гэтыя пазыкі, якія мы атрымаем на разбудову нашай прамысловасьці.

12. На запытаньне, чаму радавая ўлада не скасуе гарэлкавай манаполіі, якой усь цяж, як і да вайны атручваецца народ у СССР, Сталін адказаў, што — калі б — „нашы таварышы на Захадзе таксама, як і мы, узялі-б у свае рукі ўладу ў сваіх краёх, та ды нам ня прыйшлося б выключна сваімі слабымі фінансава сіламі адбудоўваць свой зруйнаваны край. Яны-б прыйшлі нам з дапамогай. Але — бяз гэтага — мы ня можам зрачыся, нажаль, таго паўмільярда рублёў, што дае нашаму даходаваму бюджэту манаполія. Што апошняе ўсьцяж існуе, атручываючы народ, часткова вінаваты ўсе нашыя Заходвія таварышы.

13. Апошняе пытаньне датычыла Г.П.У. (былой „Чрэзвычайкі“): ці ня мае радавы ўрад зьменшыць ці скасаваць яе паўнамоцтвы. Сталін сказаў, што гэта Г.П.У. адпавядае веламаму Камітэту Грамадзкае Бясьпечнасьці ў часе Вялікай Францускай Рэвалюцыі. Гэтая ўстанова перасьледуе пераважна—шпіёнаў, тэрорыстаў, бандытаў, спэкулянтаў, фальшыва манэтчыкаў. Гэта — ваенна-палітычны трыбунал, які бароніць рэвалюцыю ад замаху контр-рэвалюцыянераў. Дык ня дзіва, што буржуазія ўсіх краёў ненавідзіць ГПУ, выдумваючы на яе ўсялякія байкі. Але гэта найлепш сьведчыць, што гэтая ўстанова якраз дасканала спаўняе сваю ролю ахоўцы рэвалюцыі проці замаху на яе.

(гл. „Słowo“ № № 262 і 264).

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Канец Сойму і Сэнату.

28.XI памер сваей натуральнай сьмерцяй Сойм і Сэнат. Урад у гэты дзень выдаў дэкрэт, распускаючы Сойм і Сэнат з прычыны аканчаньня паўнамоцтваў Сойму і Сэнату.

Дэкрэт аб выбарах падпісаны.

2. XII падпісаны прэзыдэнтам дэкрэт аб выбарах. Выбары ў Сойм вызначаны на 4 сакавіка, а выбары ў Сэнат на 14 сакавіка.

Інструкцыі Ваяводам.

Газэты паведамляюць, што ў Варшаву ў сувязі з выбарамі прыбылі ваяводы: кракаўскі, віленскі і валынскі. Урад інфармаваўся аб настроях на мясцох і даў ваяводам адпаведныя інструкцыі.

Вестка аб падпісаньні ўмовы буржуазнага блёку меншасьцяў.

Варшаўскія газэты падалі 29 лістапада вестку аб тым, быццам 28 быў у Варшаве падпісаны дагавор паміж буржуазнымі групамі — украінскай, жыдоўскай, беларускай—„Сель-Саюз“ і хадэцыя, літоўскай (хадэцыя) і нямецкай—аб новым выбарным блёку.

Пазіцыя нямецкай буржуазіі.

Апошнімі днямі прэса апублікавала рэзалюцыі, прынятыя Ц. К. Нямецкага Народнага Аб'яднаньня на паседжаньні, адбыўшымся 27. XI у Лодзі.

Аб палітычнай сітуацыі чытаў рэфэрат пас. Утта, аб выбарным блёку нац. меншасьцяў пас. Караў. Пасьля дыскусіі прыняты шэраг рэзалюцыяў. Першая з задаваленьнем сьцьвярджае, што ўрад Пілсудскага „дасягнуў значных пасьпехаў на гаспадарчым полі“, і заяўляе, што „нямецкі народ гатоў і надалей даць свае падтрыманьне ўсякім пачынаньням ураду, маючым на мэце аздараўленьне (чытай забясьпечаньне яшчэ большых зыскаў нямецкім фабрыкантам праз яшчэ бязстыднейшы вызыск працоўных мас) гаспадарчага і палітычнага жыцьця ў дзяржаве, (што за аздараўленьне палітычнага жыцьця нясе Пілсудскі, кожны работнік і селянін добра ўжо адчуў і адчувае на сваім карку). „Адносіны нашы да ўраду былі і застануцца рачовымі“. І так коратка кажучы заяўляюць аб сваей гатоўнасьці падтрымліваць „надалей“ „усякія пачынаньні ўраду“. Прынамся шчыра. Увесь сэнс другой рэзалюцыі зьмяшчаецца ў наступным сказе: „Галоўная Рада ўважае неабходным узнаўленьне выбарнага блёку нац. меншасьцяў і пастанаўляе ўступіць у ўспомнены выбарны блёк“. Вось чые падтрыманьне абяцае ў перадавіцах „Сялянскае Нівы“, орган Ярэміча і Рагулі, беларускім працоўным масам у іх барацьбе за свае сацыяльнае і нацыянальнае вызваленьне. Запраўды „маланачны“ „номер“.

ППС і Вызваленьне.

Выбарны блёк ППС і Вызваленьне, які, здавалася, стане фактам, можна лічыць разьбітым. Цэлы шэраг акружных арганізацыяў Вызваленьня выказаўся супроць гэтага скрыта санацыйнага блёку з ППС і дамагаецца далучэньня да яўна санацыйнага блёку. Але ня толькі мясцовыя арганізацыі занялі гэтакую пазіцыю. Апошнімі днямі сталі на мертвым пункце і перагаворы між Ц. К. Вызваленьня і ППС. Няма жаднага сумліву, што Пілсудскі запражэ ў свой выбарны рыдван маючы даволі значныя ўплывы ў этнаграфічнай Польшчы выбарны апарат Вызваленьня.

Як бачым, урад Пілсудскага, разьбіваючы Пяста, бяручы на сваю службу Вызваленьне, робіць выразную стаўку на сялянскія галасы. Пабачым, ці гэта ўдасца. Польскае сялянства ўжо далёка ня тое, якім было ў 22 годзе.

Раскол у Хадэцыі.

Праца над развалам буржуазных апазіцыйных партыяў ідзе далей. У Грудзёнцу адбыўся зьезд ваяводзкай рады Хадэцыі пры ўчасьці 66 дэлегатаў. Пасьля рэфэрату пасла Навіцкага, які даводзіў, што для Хадэцыі зьяўляецца неабходным супрацоўніцтва з Пілсудскім, была прынята рэзалюцыя, прызываючая сяброў і сымпатыкаў да супрацоўніцтва і падтрыманьня ўраду. Апрача таго, пастаноўлена не рабіць выбарнага блёку з Пястам, а імкнуцца да ўтварэньня цэнтра-дэмакратычнага блёку.

Арышт 47.

У Млаве арыштавана Камітэт Камуністычнай Моладзі. Паліцыя прасьлядзіла пункт і арыштавала ў часе зборкі 47 чалавек. Знойдзены рэфэрат аб 10 угодках Кастрычнікавай рэвалюцыі.

Безрабоцьце ў Польшчы расьце.

Ужо тры тыдні, як Статыстычны Камітэт у Варшаве сцьвярджае сталы ўзрост у Польшчы безрабоцьця. Тыднёвы ўзрост — каля 3-4 тысяч.

Прыезд „дарадцы“.

21 г. м. прыбыў у Варшаву фінансавы „дарадца“ польскага ўраду і Банку — Карл Дэвэй. Пан „дарадца“ пасяліўся ў палацы Сабаньскіх, дзе раней жыў мін. Залескі.

Разам з ім прыехаў прадстаўнік францускага Банку Квэснэй для азнаямленьня з зьменамі, паўстаўшымі ў Польскім Банку.

Сам марш. Пілсудскі мае ехаць у Жэнэву.

Варшаўскія газэты пішуць, быццам падарожжа марш. Пілсудскага ў Жэнэву на паседжаньне Рады Лігі, дзе мае разглядацца скарга літоўскага ўраду, ужо вырашана. — Робяцца ўжо падрыхтаваньні да гэтае падарожжы. Польскі ўрад ставіць варункам свайго учасьця ў разглядзе літоўскай скаргі ў Радзе Лігі—безадкладнае спыненьне „стану вайны“ паміж Літвой і Польшчай.

Дэфіцыт.

Паводлуг няпоўных падрахункаў Галоўнай Статыстычнай Управы, торговы балянс даў дэфіцыт у суме 23 міліёнаў. Гэтак, ня гледзячы на добрае жніво, торговы балянс Польшчы ня толькі ня стаў актыўным, але ў апошні месяц паказывае тэндэнцыю, і даволі значную, павялічэньня дэфіцытнасьці. Торговы балянс за 1927 г. прадстаўляецца ў наступных лічбах

Месяцы	вываз	прывоз	сальдо
	У тысячах	залатых	франкаў.
I.	114,793	107,698	+ 7,095
II.	116.394	111,991	+ 4,403
III.	128,736	128,306	+ 430
IV.	119,414	148,195	— 28,784
V.	114,177	163,814	— 49,637
VI.	114,006	160,040	— 48,034
VII.	113,911	136,195	— 23,756
VIII.	120,600	129,862	— 9,260
IX.	119,087	126,865	— 7,778
X.	137,742	151,149	— 13,407
	1.198.857	1.304.115	—165.256

З гэтай табліцы мы бачым, што першыя тры месяцы гэтага году былі актыўнымі, у той час, як апошнія месяцы, ня гледзячы на вываз жніва, даюць пасыў. Агульны пасыў дасягае 165 міліёнаў 256 тысячаў франкаў у золаце.

Цікава бы выглядала польская валюта пры гэткім кірунку разьвіцьця торговага балянсу, калі б Польшча не атрымала пазыкі.

Зацьменьне месяца.

8. XII. адбудзецца поўнае зацьменьне месяца, якое можна будзе бачыць ня толькі ў Польшчы, але на цэлай паўкулі. Зацьменьне пачнецца а 3 г. 53 мін. Пачатак поўнага зацьменьня пачнецца ў 7 г. 15 м. Усе зьявішча скончыцца а 9 г. 17 мін. Месяц у часе поўнага зацьменьня бачны простым вокам дзеля таго, што сонечныя лучы адхіляюцца пры праходжаньні праз атмасфэру зямлі і часткова яго асьвятляюць. Месяц атрымоўвае тады чырвоны колер. Гэтае зьявішча тлумачыцца глытаньнем атмасфэрай зямлі ўсіх сонечных лучоў за выняткам чырвоных, як маючых найдаўжэйшую фалю.

Заграніцай.

Рыкаў у справе ўзнаўленьня ўзаемаадносін з Англіяй.

У зьвязку з галасамі англійскай прэсы—аб неабходнасьці ўзнаўленьня дыпляматычных зносінаў паміж Англіяй і СССР—пачаліся заявы і з боку розных адказных кіраўнікоў радавай палітыкі — у тэй-жа першай вагі для агульнай нармалізацыі міжнароднага жыцьця справе.

Апошнюю заяву зрабіў сам старшыня радавага ўраду Рыкаў. На зьезьдзе ўкраінскай камун. партыі ў Харкаве ён заявіў, што радавы ўрад не адхіліць прапазіцыяў аб узнаўленьні дыплёматычных і гандлёвых зносінаў з Англіяй — на падставе ўзаемнага няўмешваньня ў унутраныя справы абедзьвюх дзяржаваў. Дагэтуль аднак-жа радавы ўрад не атрымаў ніякіх прапазіцыяў з боку Англіі. Але — пачын павінен выйсьці якраз ад Англіі — бо ад яе ж выйшаў пачын разрыву.

Народы СССР.

Расейская Акадэмія Навук апрацавала вынікі апошняга народнага перапісу ў СССР.

Апублікаваны даныя адносна лічбы паасобных народаў вялікай радавай Фэдэрацыі. Дык—усяго ў Радавы Саюз уваходзіць 165 розных народаў, якія належаць да 60 асобных пляменьняў. Нядаўна знойдзена асобнае племя Ішакшымцаў, якое налічвае ўсяго толькі 100 асобаў...—Галоўны плямённы масыў краю становяць вялікаросы, якіх усяго налічана кругла 70 мільёнаў; пасьля ідуць украінцы, якіх усяго кругла — 25 мільён.; пасьля Беларусы, якіх чамусьці налічана толькі 4 мільёны (калі трэба лічыць можа—ўдвая)... Далей—кіргізаў—4 міл. узбэкаў — 3 міл. 710 тысяч., татараў—2.260 тыс. (з-над Волгі), жыдоў—1.897 тыс., азэйбэрджанцаў каўказкіх „татараў“, (праўдзівей туркаў) — 1.540 тыс., малдаван—1.300 тыс., армянаў — 1.126 тыс., грузінаў — 1.094 тыс., немцаў — 1.044 тыс. Рэшта народаў налічвае менш мільёна кожны.

Ці—замест адказу на радавую ноту,

У зьвязку з скаргай літоўскага ўраду на польскі, маючай разглядацца на бліжэйшай сэсіі Рады Лігі Нацыяў — за рэпрэсіі проці літоўцаў у Віленшчыне (а—пасрэдна—у зьвязку з усімі апошнімі падзеямі ў справе канфлікту з Літвой) — польскі ўрад разаслаў да ўсіх дзяржаваў—ноту такога зьместу.

Перад разглядам у Радзе Лігі літоўскай скаргі справы польска-літоўскіх адносін польскі ўрад лічыць патрэбным дакладна высьветліць сваё становішча ў справе польска-літоўскіх адносінаў. Польскі ўрад ня мае ніякіх намераў, пагражаючых палітычнай незалежнасьці і тэрытарыяльнай цэласьці літоўскай рэспублікі. Адзіным жаданьнем польскага ўраду ёсьць — устанаўленьне з літоўскім урадам нармальных найбольш мірных суседзкіх адносінаў. Гэтыя жаданьні польскага ўраду заўсёды спатыкаліся з катэгарычнай адмовай усіх літоўскіх урадаў, якія ўсе, як і сучасны ўрад, цьвярдзілі і цьвердзяць, што іх край знаходзіцца — у стане сталай вайны з Польшчай.

Польскі ўрад лічыць, што такое палажэньне рэчаў, пагражаючы ўсьцяж небясьпекай для мірнага супрацоўніцтва народаў, надалей утрымацца ня можа. Дзеля таго польскі ўрад пераканаиы, што ўсе ўрады, а таксама сьветлая апінія ўсяго сьвету — зразумеюць і падтрымаюць яго становішча, а тым самым зробяць усе высілкі з свайго боку, каб гэтым упорны „стан вайны“ быў урэшце спынены.

Самавольныя выступленьні ваенных у Літве.

З Літвы надходзяць весткі, быццам да Вальдэмараса зьяўляецца шмат ваенных афіцэраў — з пагрозамі і вымогамі, каб ён чым

Karel Dewetter.

Чорныя арляняты.

(Вольны пераклад з чэскага Ляо-Дэз).

Усюды, дзе толькі ён не зьяўляўся, ён станавіўся душой народнага руху. Дэкламаваў, сьпяваў, будзіў сьпячых, асьлепленым адчыняў вочы—а з імі і сэрца—дзеля свайго працоўнага народу і яго лепшай будучыні...

Больш за ўсё ён любіў музыку і песьні. Быў і сам музыкант да касьцей і мазгоў, меў прыгожы мужны, зычны голас—тэнар...

Найахвотней пяяў песьні народныя, пяяў старыя і новыя, а асабліва падазроныя і забароненыя: гэтыя пяяў найчасьцей і з найбольшым пасьпехам.

Усё гэта рабілася між сваімі людзьмі, рабілася там, куды ня мог усунуць свайго сьпічастага носа пан судзьдзя, дзе ня мог угледзіць яго праз свае акуляры навет пан акружны камісар, страшны вораг працоўнага чэскага люду і рэкцыянэр, якога навет свае калегі назвалі „Herr von Zapf“.

Пакінем, аднак, усё прошлае гэтага чалавека і кінем лепш вокам — што робіць ён цяпер, якую брудную работу задумаў зрабіць ён пад плашчам цёмнай ночы, ня дбаючы на грозны, страшны вецер, што кожную хвілю грозіць сарваць з яго плячоў старую сярмягу, скінуць шапку, ні на праліўны дождж, што мочыць яго да апошняй ніткі.

Вось ён прыставіў сваю драбінку да чорна-жоўтых варотаў царска-каралеўскага суда і, перш чым хто-б пасьпеў сказаць слова, апынуўся на апошняй яе перакладзіне—мамэнт — і намочаны ў дзёгцю вялікі пэндзаль малюе — о, страх!.. — малюе старанна, малюе абскубанага царскага арла і нямецкі надпіс пад ім.

За хвілю стары арол з усімі сваімі знакамі і мастацкімі аздобамі, з сваімі двумя галовамі, з жазлом, яблыкам і каронаю ўжо чорны, як нэгр, а красаваўшы на вывесцы надпіс „K. K. Bezirksgerichtu“ зьнік зусім пад каламазьзю.

Перш, чым вы-б акруціліся на абцасах, гібкі хлопец ужо, з сваею драбінаю і ўсім іншым прыладзьдзем, узноў у паходзе.

Недалёка адтуль распрасьцёрся другі падобны пляшывы двухгаловы птак, якраз над дзьвярмі ўраду царскага акружнога камісара.

Раз, два...—раз, два... і царскае арлянё і нямецкі надпіс зьніклі пад чорнымі паласамі дзёгцю....

Такі-ж самы лёс спаткаў арла і ўрадавы надпіс над дзьвярыма Чэска-каралеўскага скарбовага ўраду, акцызнага ўпраўленьня, камэндантуры паліцыі....

Далей прыйшлі на калейку і пад чорную шчотку і ўсе іншыя арляняты, што віселі ў горадзе — арлянё на аптэцы, арлянё на канторы натарыуса, арлянё на лёмбардзе і ўсе іншыя большыя і меншыя птакі над крамамі купцоў і на табачных трафіках.

Астаецца наастатку толькі табачная будка старога Ерузаліма пад касьцёлам.

Тут трэба быць асабліва асьцярожным з дзьвёх прычын: папершае, што стары Ерузалім жыве ў будцы, а другое, што ён, як і кожны стары, сьпіць вельмі блага і што ён пры самым найменшым шораху, адчыніць вакно і выстраліць з пісталету, што ён ужо і нераз і рабіў, часамі навет і тады, калі ў яго будцы троху мацней застукаў дзьвярыма вецер.

Спачатку наш хлопец меў шчасьце — удалося яму замазаць дзёгцем ня толькі арлянё і нямецкі надпіс, але і маляванага на вялікай табліцы старога турка разам з яго даўгім цыбуком. Але толькі ён скончыў сваю работу, як раптам застукала якімсьці спосабам аб будку драбінка — аконца адчынілася, забялела ў начным шору ночная шапка старога Ерузаліма, а заразам бліснуў і трэснуў стрэл з пісталету... Выстрал быў невялікі — немяркуючы як хто добра з пугі ляснуў.

Аднак у гэты час наш хлопец уцякаў ужо бягом з месца свайго праступленьня і чуў толькі, як сьвіснула ў яго каля вуха куля.

Схаваўшыся ў глыбокую нішу касьцельнай брамы, чакаў ён, што будзе далей, чакаў прыгавару ці збаўленьня,—і сэрца яго біла моцна ў грудзёх....

Страх быў аднак дарэмны. На Ерузалімаў выстрал не адазвалася аніводная жывая душа, не забрахаў навет і ніводзін сабака.

Кругом глыбокая цемра і начны спакой, нарушаны толькі плюскам дожджу, ды скавытам ветру.

Хлопца нашага аднак дамоў не цягнула. Узноў рушыў ён на рынак — у вядзёрку асталося ў яго яшчэ троху дзёгцю і начны бунтаўшчык пастанавіў скончыць яго да апошняй каплі.

На самым рынку вісяць напісаныя панямецку вывескі таўстых купцоў і багатых рамесьнікаў, якія, забыўшыся ўсё сваё прошлае, думалі толькі, што ад іх ніхто нічога ня купіць, калі сваё імя напішуць не панямецку.

Счэзьлі незадоўга пад дзёгцям і гэтыя аздобы гораду, счэзьлі ўсе да адной....

На вежы тымчасам прабіла чацьвертая гадзіна.

Дождж аднак лье, як з вядра, і паміма таго, што на ўсходзе ўжо нараждаецца новы дзень, неба і цяпер яшчэ зусім цёмнае, а ў месьце пануе таямнічая імгла.

Узноў адчынілася малая брамка ў варотах панскага замку і высокая фігура счэзла ў чорнай пашчы замковага панадворку.

* * *

Назаўтра па ўсім горадзе быў вялікі перапалох і беганіна. Дзе якое царскае арлянё, дзе які нямецкі надпіс — ўрадавы ці не ўрадавы — усё гэта зачэрнена і замазана старанна—замазана дзёгцем...

Прыглядаюцца людзі і дзівяцца, але хто зрабіў гэта—згадаць ніяк ня могуць.

„О, не!.. За адну ноч адзін ніхто гэта зрабіць ня мог... Гэту страшную проціў царскую работу магла зрабіць толькі добра арганізаваная банда небясьпечных бунтаўшчыкоў і здраднікаў, на якіх мала самых найгоршых вастрогаў“!..—гаварыў у гэты дзень страшна разгневаны царска каралеўскі судзьдзя і загадаў паліцыі пільна і скора знайсьці вінаватых.

А царска-каралеўскаму акружному камісару зацяло навет і мову. Нічога не гаворачы, сядзеў ён з апухшымі зубамі дома і ў злосьці бясьсільнай сьціскаў кулакамі.

хутчэй стварыў коаліцыйны ўрад. Афіцэры гэтыя зараз-жа арыштоўваюцца за нарушэньне ваеннай дысцыпліны і ўмешваньне ў палітыку. Ваенны міністар выдаў загад, у якім заяўляе, што ўсе гэткія афіцэры будуць разглядацца, як здраднікі і, як такія—аддавацца пад ваенны суд.

Лятуценьні Вальдэмараса.

Нямецкія газэты пішуць, быццам Вальдэмарас умысна марудзіць з коаліцыяй — дзеля таго, што мае ў Жэнэве спаткацца... з Пілсудскім асабіста, з якім мае надзею хутка паразумецца ў-ва ўсіх справах. А тады — „узмацаваны ды падмураваны“ поўным паразуменьнем з Польшчай, а праз гэта — падтрыманы магутнай падпорай з боку Англіі і Францыі — ён, Вальдэмарас, утрымае цалком сваю дыктатарскую ўладу ў краі дый тады—вось калі — „парахуецца з усей апазіцыяй“. Пэўне-ж — не адмовіць і сваей дапамогі сам Мусоліні.

Перагаворы з апазіцыяй.

Іншыя нямецкія-ж весткі з Літвы кажуць, быццам Вальдэмарас усьцяж вядзе перагаворы з апазіцыяй, якая вымагае, апіраючыся на рашучы настрой у арміі—коаліцыйнага ўраду. Быццам націскаюць на Вальдэмараса і ангельскі, францускі паслы, якія быццам зрабілі афіцыяльны крок у гэтым кірунку. Паслы гэтыя паехалі асабіста на польска-літоўскую граніцу, каб паглядзець, дзе там схавалася пагроза вайны. Урад Вальдэмараса афіцыяльна запярэчывае вестку аб афіцыяльным кроку ў яго паслоў.

Работніцкая партыя Англіі выражае недаверые ўраду Балдвіна.

Работніцкая Партыя Англіі, як ведама, унесла ў парлямант прапазіцыю — выразіць недаверые ўраду Балдвіна, які — спакойна глядзіць на тое, як гінуць з голаду безработныя ў краі. Рэакцыйная большасьць парляманту ўсьцяж адкладала дыскусію ў справе гэтай прапазіцыі. Але—пад націскам усей апазіцыі—бо ж і лібэралы далучыліся да гэтага націску! — Балдвін ўрэшце назначыў дзень, калі ўрад будзе адказваць на закіды Партыі Працы... Дык спадзевана ў гэты дзень—29 лістапада—„вялікага парляманцкага дню“. Як ведама, перад гэтым днём ангельскі ўрад ужо сьпешна выдаў праект — выдаваць усім безработным тымчасовыя засілкі—па 40 злотых у тыдзень... Але-ж гэта—на ангельскія цэны—яя зложыць і 10 зл.

Чанг-Тсо-Лін—аб бальшавіках, аб Чанг-Кай-Шэку і г. д...

У гутарцы з амэрыканскімі журналістамі Чанг-Тсо-Лін падзяліўся сваімі цікаўнымі „думкамі“—аб вызвольным руху ў Кітаі і яго павадырах і дарадцах.

Ён перадусім страшэнна заклікаў Амэрыку, каб не рабіла „шалёнага кроку“—прызнаньня ўраду Куомінтангу (партыя незалежнікаў), думку аб чым высунуў адзін з уплывовых сэнатараў Амэрыкі. „Гэты крок толькі падтрымае анархію ў краі, але ўсё роўна не ўваскрасіць страчанай справы аб'яднаньня паўдзённага Кітаю“. Чанг-Кай-Шэка яго былы працiўнік лічыць ужо безпаворотна „нябошчыкам“.—Былы пераможны павадыр—канчальна скампрамітаваны ў вачох сваіх былых арміяў. Цікаўна, што Чанг-Тсо Лін лічыць Чанг-Кай Шэка—прадажным: ён разбагацеў у хатняй вайне (прадаўшы народную кроў і справу ангельцам) — „Кажуць, быццам ён палажыў 200 мільёнаў даляраў у сваю кішаню. Ну, можа, і ня гэтулькі, але ўсё-ж—шмат“...— Пэўне-ж — ня столькі, як сам яго паўночны калега — па японскаму даляру...

Найвялікшым злом у Кітаі (а перадусім — для самаго яго). Чанг-Тсо-Лін — лічыць — расейскіх бальшавікоў і кітайскіх камуністаў... Ён божыцца, што і гэнэрал Фэнг (яго другі заняты вораг) атрымаў перад наступленьнем на Пэкін 45 мільёнаў даляраў ад маскоўскіх агентаў, а губэрнатар з Шансі—3 міл. — Пэўне-ж ніхто іншы лепш ня ведае, як бяруцца грошы ад чужаземных агентаў, як сам Чанг-Тсо Лін.—Толькі адны даюць ды бяруць—на дапамогу справе народнага вызваленьня, а другія прадаюць народную кроў ды волю — за юдавы срыбнікі... Цікаўна, што Чанг-Тсо-Лін казаў, быццам радавыя агенты Барадзін, Карахан ды Іоффэ сьпярша зьвярталіся з рознымі прапазіцыямі да яго, а калі ён адмовіўся, тады яны пайшлі шукаць іншых.—Можа, і праўда. Можа, навет і добра, што адмовіўся адразу, не жадаючы траціць наседжанага цёплага месца пад японскім ботам.—У кожным разе зрабіў лепш, як Чанг Кай-Шэк.

Сэнсацыйная вестка з Амэрыкі.

З Нью Іорку паведамляюць, што перагаворы паміж двума амэрыканскімі нафтавымі трэстамі, з якіх адзін зьяўляецца прыхільнікам „умовы з радавай нафтай“, а другі—яе ворагам, канчальна сарваны.

Аб супольнай умове з СССР паразуменьне не дасягнута. Дзеля таго адзін з трэстаў—вялікшы „Стэндэрт Ойль Компаніі“ заключыў сам умову з Радамі—на 6 гадоў—на дастаўку радавай нафты на блізкі ўсход. Гэта значыць—на Пэрсію, Турцыю і ўздоўж марскога шляху праз Суэцкі канал, дзе амэрыканская кампанія мае радавай нафтай, як найлепшай ды найтанейшай (кампанія ўмысна яшчэ спусьціць цэны...)—выперці ангельскую нафту, а з ёй разам і ангельскую „нафтава-палітычную манаполію“ ўва ўсім гэтым важнейшым для Англіі раёне. Калі прыпомнім тую акцыю з боку амэрыканскага капіталу на выцясьненьне Англіі з Абісініі — шляхам захвату ў свае рукі воднага басэйну нябеснага Нілу, які камандуе прыродна-гаспадарча над усім ангельскім Суданам і ўсім паў-ангельскім Эгіптам, дык гэтая пляновая акцыя Амэрыкі на „нафтавых тылох“ ангельскага фронту ў гэтым раёне панаваньня Англіі — зробіцца для нас зусім яснай.

Францускі ўрад спалохаўся... праекту амністыі.

Камісія францускага парляманту даручыла свайму сябру-сацыялісту апрацаваць праект амністыі, каб у шпаркім тэмпе запрапанаваць парляманту прыняць закон аб „разгружэньні вастрогаў“—у парадку парляманцкага законадаўчага пачыну. П. Пуанкарэ, як толькі даведаўся аб гэткай пастанове камісіі, зараз-жа заявіў, што пастанова камісіі зроблена „прыпадковай большасьцю“, дый што ўрад, калі праект амністыі будзе пастаўлены на галасаваньне ў парляманьце, „паставіць пытаньне аб даверыі“, гэта значыць—патрэбуе зьняцьця праекту з чаргі, пагражаючы інакш—адстаўкай.

Пэўне, што ўрад баіцца перадусім амністыі для „палітычных“, якімі зьяўляюцца ў Францыі пераважна, калі ня выключна—камуністы...

Амэрыка аж топіцца ў золаце...

У Амэрыцы—такі надмер грошаў, што навет у самых вялікіх цэнтрах прадукцыі — фабрычнай і сельска-гаспадарчай-банкі перапоўнены „мёртвымі капіталамі“, якія ня могуць знайсьці сабе апрацэнтаваньня на мейсцы. Амэрыканскі ўрад таму прышоў на помач краю, аб'явіўшы падпіску на вялізарную пазыку,—навет не запытаўшыся заканадаўчых палатаў, як гэта звычайна робіцца—паводле канстытуцыі. Пазыка, якая рэалізуецца пераважна ў Нью Іорку, прыцягнула ў гэтую „сталіцы даляра“ такую масу грошаў з усяго краю, што — на Нью Іоркскай біржы, якая лічыцца цяпер грашовым цэнтрам сьвету,—ня можна знайсьці памяшчэньня для сканцэнтраваных тут капіталаў... Знаўцы фінансавага жыцьця баяцца, каб гэта „грашовае ажырэньне“ не пашкодзіла здароўю Амэрыкі.

Хто ад чаго хварэ.—Адзін з голаду, а другі—з жыру.

Палітычныя вязьні — „Сялянскай Нівы“.

Да Рэдакцыі „Права Працы“.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар! Прашу не адмовіцца зьмясьціць у вашай газэце гэтых некалькі радкоў, за што буду Вам вельмі ўдзячны.

З пашанай Даніла Рапоцкі
мой адрэс:
Więzienie karne w Grodnie.

Юды працоўных Беларусі.

Пан Ярэміч і К-о, пачуўшы пах соймавых выбараў, а разам з гэтым і пах пасольскіх „мандацікаў“ ня стрываў, забрахаў неўпапад у сваей брукова-дэфэнзыўнай „Сялянскай Ніве“.

Бачучы няўхібную ўтрату „дыэтак“, пан Ярэміч і К-о ўхапіліся за апошняе срэдзтва ратунку, каб толькі ня страціць пасольскіх „мандацікаў“, здабытых дзякуючы несьвядомасьці беларускага сялянства.

У № 85 „Сялянскай Нівы“ ад 14 лістапада 1927 г. гэтыя паны-правакатары зьмясьцілі перадавіцу, ў якой занялі становішча воўка на псярні, і, пацёршы вочы цыбуляй, праліваюць кашачыя сьлёзы па палітычных вязьнях беларусах.

„Польскае грамадзянства памагае сваім палітычным вязьням — плача Ярома — а аб беларусах ніхто не клапоціцца — заліваюцца далей яго кумпаны. Падлюкі! На чыёй бядзе і сьлёзах вы ўздумалі сьпекуляваць?

Ці-ж не ўтапіліся-б вы ў тэй крыві і сьлёзах пралітых беларускім працоўным народам па вашай ласцы? Юды! Ці ня вы памагалі набіваць вострогі працоўнымі беларусамі? Ці-ж ня вы „паны“ Ярэміч і Рагуля і К-о адыгралі ролю правакатараў у адраджэнчым руху працоўных Беларусі. Ці-ж не па вашай ласцы лепшыя сыны беларускага народу запоўнілі вастрогі: Вронак, Вільні, Беластоку, Горадні і інш. мест!.. А цяпер, калі вам спатрэбіліся галасы беларускага сялянства, вы ўспомнілі пра палітычных вязьняў — пра тых, каго яшчэ ўчора прадалі!.. Учора толькі з вашай ласкі: маткі, сёстры, жонкі і дзеці засталіся бяз сыноў, братоў, мужыкоў і бацькоў, а сяньня вы ўжо лезеце бруднымі сваімі рукамі ім у хворую душу, б'еце іх па самым балючым мейсцы, каб яны памагалі вам здабыць „мандацікі“ і каб вы надалей маглі піць іх кроў і сьлёзы.

Юды! Проч рукі ад палітычных вязьняў, бо яны ў крыві працоўнага беларускага народу. Працоўныя Польшчы і Беларусі салідарна дбаюць аб тых праданых вамі барацьбітах за лепшае заўтра. Нашы маткі, сёстры, браты, жонкі і дзеці знаюць дарогу да нас і бяз вашага пасрэдніцтва, паночкі-правакатары з „Сялянскае Нівы“.

Кожны чэсны паліт-вязень уздумаўшы імя Ярэміча і Рагулі ці іх кумпанаў з агідай сплюне і стараецца як мага пазбыцца гэтай „красачкі“.

Кожны чэсны беларус, каторы па той ці іншай прычыне яшчэ знаходзіцца ў вёсцы ці на сваей кватэры, а не на Лукішках, павінен гнаць вон з сяла гэткіх абаронцаў, як паны Ярэміч, Рагуля і іх кумпаны. Надыходзіць час выбараў да Сойму, гэтыя паны з „Сялянскае Нівы“ захочуць яшчэ раз ашукаць вёску, але беларускі селянін павінен ведаць, што Ярэміч і Рагуля ёсьць галоўнымі здраднікамі працоўных Заходняе Беларусі, і пад час выбараў да Сойму не адзін беларус не павінен падаць свой голас за той сьпісак, на якім будуць красавацца імёны галоўных правакатараў беларускага народу Ярэміча і Рагулі.

Горадзенскі вастрог, палітычны
вязень Рапэцкі Даніла.
28./XI. 1927 г.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Прашу зьмясьціць у Вашай паважанай, сялянска-работніцкай часопісі „Права Працы“, наступнае:

Газэтка „Сялянская Ніва“, якую як я так і ўсё чэснае беларускае грамадзянства лічыць за орган палітычных спэкулянтаў, каля якога гуртуюцца і ўвіхаюцца ўсе збанкрутаваныя і скампрамітаваныя дзеячы ўключна да дэфэнзыстаў, а якая толькі мае за заданьне распаўсюджваньне ілжывых вестак і зьмяшчэньне розных даносаў—у № 75 (125) зьмясьціла пісьмо тыпу—вышэйўспамянутай катэгорыі—М. Якімовіча, у якім ён у шалёнай злосьці на мяне, за тое, што я раскансьпіраваў яго агідную і шкодную дзейнасьць—якую ён праводзіў сярод беларускага грамадзянства, і гэтым самым палажыў крэст усім ягоным уплывам і яго асабіста спэкулятыўным выступленьням, падае, быццам я калісьці належаў да „актывістаў“ і да „Беларускага камітэту да спраў Крэсовых“ ды наагул ёсьць скампрамітованы ў-ва ўсіх галінах жыцьця, аб чым, кажа, пісалася ня раз у беларускіх газэтах. На яго вось гэтую ілжу бяз жадных фактаў і довадаў мушу адказаць, што зарапартаваўся Мікалай! бо, калі на Заходняй Беларусі апэрыравалі актывісты і т. п. дэфэнзыўныя тыпы, спэкулюючы беларускім імянем, то я тагды яшчэ быў заграніцай, дзеля чаго ня мог належаць да іх, актыўны ўдзел у беларускім руху я зачаў прыймаць з 1926 г. Што датычыць апошняга, т. е. маей кампрамітацыі, дык хіба факт апошніх выбараў да магістрату найлепш сьведчыць, як да мяне адносіцца ня толькі беларускае грамадзянства, але польскае і жыдоўскае, якое мяне зрабіла паўнамоцнікам свае лісты, а затым выбрала, як абаронца сваіх інтарэсаў да мястовае рады.

Адначасна зазначаю, што гэтае ягонае выступленьне я лічу жульніцкім, які з-за вугла крыкнуўшы „бандыт“ ня можа давесьці таго, што ён ніколі ня можа сьцьвердзіць, бо нельга давесьці фактамі, што ён у сапраўднасьці ёсьць ім. Калі хоць крышку ў гэтага тыпа М. Якімовіча было пачуцьця да шчырае працы сярод беларускага грамадзянства, то ён не зьмясьціў бы і такое ілжы ў „С. Н.“, як тое, што да выбараў у магістрат м. Горадні не прайшло ніводнага беларуса ў раду, тады калі па сьпіску „работніцкага аб'яднаньня“ на агульны лік 6 выбраных радных прайшло 3 беларусы. Рэч была-б зусім другая, калі-б ён напісаў пра свой камітэт № 12, да якога ён належаў, а які не атрымаў ані воднага мандаціка і не правёў ні воднага „бѣлорусса“.

З пашанай, быўшы паўнамоцнік Лісты Аб'яднанага Работніцкага блёку“.

Зьм. Кулакоўскі.

Горадня-Вастрог, 25/XI-27 г.

а ў духу ставіў невядомым „лотрам“ шыбеніцы.

Уся справа такім чынам звалілася на плечы пана судзьдзі.

Дарэмна аднак сіліўся пан судзьдзя, дарэмна пасылаў рабіць вобыскі, знаных і западозраных людзей дапрашваў, даўгія пратаколы сьпісваў. Кожны з іх, — навет і найгоршы бунтаўшчык Каспр, — лёгка і спакойна мог якімі патрэбна сьведкамі даказаць, што ў ліхую і страшную ноч спакойна спаў пад сваею дзяругаю.

І наш хлопец, якога таксама паклікаў да сябе на дапрос пан судзьдзя, не дзеля таго, што яго падазраваў у гэтым праступку, але спадзяючыся ад яго хоць троху чагось даведацца, таксама з замку нікуды ня выходзіў і вусны меў як на замку.

Усю ноч спаў у сваім пакоіку і адтуль ня высоўваў нікуды навет і носу.

Гэта падцьвердзілі ня толькі стары стораж ў браме, але і сусед і таварыш хлопца — памочнік лоўчага, а каксама і сам упраўляючы, чалавек больш чым пэўны і паважаны.

Як-бы там сабе ня было, а пан судзьдзя мусіў наастатку падаць да ведама, што ў усей гэтай справе дайсьці нічога ня было можна і што проціў нікому ня можна нічога закінуць, што ўсю справу гэту ён з жалем мусіць даручыць адлажыць „ad acta“ *).

Так яно і сталася—але незадоўга пасьля гэтага і сам судзьдзя атрымаў свой паслужны сьпісак і мусіў пакінуць службу.

Гэтак аддзякаваў „цар“ свайму „вернаму служку“ — такую страшную неўдзячнасьць атрымаў за свае стараньні чалавек, які двухгаловага арла меў навет і на капшуку на грошы.

Незадоўга пасьля гэтага пакінуў мястэчка і „Herr von Zopf“, пераведзены ў іншае месца „дзеля службовых прычын“.

Вясёлая прыгода з арлянятамі сталася якомусьці незнанаму паэту тэмай на верш, які скора стаўся любімай народнай песьняй.

Пачыналася гэта песьня так:

Ой паслухайце, усе людзі,
Што скажу вам, то ня жарт
У нашым горадзе ўжо цара
Здрадзіў навет і сам чорт.
Ноччу цёмнай і страшною
Страх якісьці ў нас гуляў
І кляніцаю і дзёгцем
Усіх арлоў памаляваў...

* * *

Ноч гэта сваё пасланьне выканала.

Царскія арлы, што праўда, былі ўзноў намаляваны, але затое зьніклі яны назаўсёды з прыватных дамоў—ці гэта была лякарня (аптэка) ці лёмбард...

А гэта ўсё зрабіў нязнаны, ціхі, што служыў у паноў хлопец, зрабіў сам адзін, зрабіў бяз ніякай помачы, зрабіў за адну ноч—за адну летнюю ноч... 1868 году.

(К а н е ц).

*) (пад сукно) здана ў архіў.

Сьмерць студэнта К. Яноўскага.

Надыйшла з Прагі вестка, што ў аднэй з чэскіх санаторыяў памёр адзін з выдатнейшых беларускіх студэнтаў Кірыла Яноўскі. Гэта быў любімейшы між студэнтамі калега і ахвярны барацьбіт за правы беларускага працоўнага народу. Вестка аб яго сьмерці бязумоўна ўзбудзіць шчыры жаль ува ўсіх, хто яго ведаў. Сухоты, гэты біч нашых студэнтаў у Празе, зьнішчылі яго і ўжо ня першага.

Так гінуць нашы студэнты на чужой зямлі пры няпрыдатным для іх клімаце. Вось вынікі школьнай палітыкі ўладаў, якія зачынілі перад беларускімі матурыстамі дзьверы ўнівэрсытэтаў у краі!

Няхай-жа будзе лёгкай прадчасна памёршаму змагару зямля!

Наша хроніка.

Спэктакль-вечарына. У суботу 10 сьнежня ў Народным Дома (вул. Сьв. Ганны № 2) трупаю Галоўнае Управы пад кіраўніцтвам гр. Міхалевіча пастаўлена будзе камэдыя ў 3-х актах вядомага драматурга Астроўскага „На парозе справы“. У гульні прыймаюць удзел гр. гр. Быхавец, Леванава, Міхалевіч, Замэцкі, Лобан, Хвораст, Туркевіч і інш.

Пасьля спэктаклю скокі. Уваход па білетах Т-ва і па запросінах—платны. Пачатак пунктуальна ў $8^1/_2$ гадзін увечары.

Прадвыбарная дэмагогія „Сял. Нівы“. Орган былых ужо паслоў Ярэміча і Рагулі, якія, улякаваліся добра за плячамі Грынбаўма і пачулі сябе пэўнымі, што да будучых мандатаў (бо-ж пэўна дагаварыліся адносна сталага месца на „панствовай лісьце“, дзе ня трэба ніякага галасаваньня) — „Сялянская Ніва“ пачала безаглядна нападаць на беларускую радыкальную сялянска-работніцкую прэсу, якая стала і рашуча змагаецца за правы беларускіх працоўных масаў. Ня маючы творчае думкі, яна выкарыстоўвае для другіх проста немагчымыя выпадкі, каб не „лягнуць“ (брыкнуць) абароньніцу беларускіх працоўных гушчаў.

Да чаго даходзяць „дасьціпнасьць“ кіраўнікоў органу ў гэтым адношаньні — можна судзіць вось хоць па нататцы ў № 88 (139) пад загалоўкам „Выясьненьне“, дзе падаецца розьніца між „партыяй працы“ (партыя, на чале якой стаіць Бартэль) і беларускай сялянска-работніцкай газэтай „Праца“. На што каму патрэбна выясьненьне гэтай розьніцы і прычым тут партыя Бартэля — ведаць хіба ўжо толькі разумным галавам кіраўнікоў разьвязаўшайся „Сялянскай Нівы“. Відаць, паказваючы падобнасьць назоваў сваей праціўніцы газ. „Працы“ з партыяй „самога“ віцэ-прэм'ера — кіраўнікі „Сял. Нівы“ хочуць панізіць гэтым газэту ў вочах беларускіх працоўных масаў.

Якая аднак наіўнасьць, разьлічаная на нясьведамасьць беларускіх працоўных гушчаў.

Зноў-жа ў перадавой стацьці ў № 87 (138) „Ізноў тое самае“ — орган расьпятушаных былых „багоў“ — разьбіраючы адношаньне да сельсаюзу польскіх газэт у Вільні — даходзіць да абсурдальных рэчаў, што пад сьцягам „Працы“ — працуюць „тыя самыя, што вялі грамадаўцаў у вастрог“. Вось дык дагаварыліся... проста ў нерат—ні ўзад, ні ўперад!

А можа й запраўды кіраўнікі „Сял. Нівы“ вераць у тое, што самі напісалі ў — гэтым-жа 87 (138) нумары аб „новым курсе „Працы“, дзе, зноў-жа, прычапіўшыся да слоў парадавіцы № 6 „Працы“ „На палітычным гарызоньце нашай Рэчы Паспалітай пачынае ўсё болей і болей праясьняцца“—яны, кіраўнікі „Сял. Нівы“, убачылі... мягка выражаючыся... прадажнасьць газэты інтарэсам беларускіх працоўных масаў...

Гэта значыць, калі напісаць, што, скажам, Ярэміч і Рагуля вялікія людзі, дык па „Сялянскай Ніве“ гэта будзе таксамюсенька і разумецца і пэўна-ж усьцешыць кіраўнікоў яе.

Паказваючы сваю яўную тупагаловасьць і „пры новым курсе“, кіраўнікі „Сял. Нівы“ б'юць проста на здаючуюся ім цемнату беларускіх працоўных гушчаў, якія нібы ўжо ня могуць адрозьніць кірунку сваіх газэтаў ад мазаніны Ярэміча і Рагулі і так вось сьляпцом і паваляць за імі.

А на здаровы розум—дык тупыя і сьляпыя якраз кіраўнікі „Сял. Нівы“, якія ня могуць адрозьніць „быка ад індыка“ і ў сваей брыклівасьці зусім падобны да вядомае вушастае жывелы ў байцы Крылова, якая таксама „лягнула“, каб і яе капыты зналі!

Самі беларускія працоўныя гушчы даюць ужо адказ на падобныя інсынуацыі органу, які запраўды давёў да астрогу і ня толькі „былых грамадаўцаў“.

„П.П.С.-кі“ магістрат. На адно з нядаўных паседжаньняў магістрату, на якім быў старшынёю віцэ-прэзыдэнт Чыж, зьявіліся работнікі, каб паслухаць разгляду спраў, якія іх цікавілі. Ня ведама з якой прычыны, на паседжаньне зьявілася паліцыя, якая „папрасіла“ работнікаў выйсьці. Бачучы такі абураючы факт, радныя з работніцкага сьпіску К. Крук, А. Заштоўт і іншыя на наступным паседжаньні злажылі наглы ўнёсак, з дамаганьнем вытлумачыць гэты адураючы выпадак.

Віноўнік выпадку, віцэ-прэзыдэнт Чыж, вытлумачыў гэта проста... распараджэньнем ваяводзтва(?!). Лічучы такое тлумачэньне незадаваляючым, радныя работніцкага сьпіску дамагаліся ад Рады ўхвалы, каб віцэ-прэзыдэнт Чыж, даў больш абаснованае тлумачэньне, бо-ж ваяводзтва ня мае права і патрэбы мяшацца ўва ўнутранае жыцьцё самаўрадаў, тым болей, што паседжаньне Рады, згодна з правам, павінна быць публічным, а да таго-ж кожны грамадзянін мае права і абавязак цікавіцца працай сваіх выбранцаў.

Аднак Рада 20-ю галасамі проці 4-х, адкінула гэтае дамаганьне радных работніцкага сьпіску і Чыж, такім чынам, тлумачэньня ня даў.

Цікава адзначыць, што падобныя меры былі дапасаваны толькі да работнікаў. Урадцікі магістрату і іх знаёмыя сядзелі спакойна на магістрацкіх фотэлях.

Як відно, „сацыялістычнаму“ віцэ-прэзыдэнту Чыжу бледныя работніцкія твары занадта мазоляць вочы, а праца гэтага „абаронцы работніцкае клясы“ баіцца крытыкі работніцкага розуму.

Куды прыемней мець справу з чысьценькімі і гладзенькімі гасьцямі!..

З работніцкага жыцьця. Пры вул. Высокай у Вільні знаходзіцца тартак, гаспадаром якога зьяўляецца нейкі Шапіра, які пры бальшавіках стаяў у хвасьце разам з другімі і, як дару, прасіў міску зупы. За восем гадоў ён настолькі аправіўся, што зусім забыўся, як яму жылося.

На тартаку працуюць 30 чалавек ад самага пачатку істнаваньня яго. Цяпер п. Шапіра ўбачыў шкоду для сябе дзяржаць старых работнікаў і звольніў Ушкара і Станкевіча Уладзімера, каторых яму не спадабаліся чамусьці фізіяноміі.

Пры інтэрпэляцыі ў Інспэктара працы адказ быў такі: „што-ж, два тыдні выгаварыў, больш я тут нічога не магу зрабіць“. Прычыны звальненьня, як відна, ня цікавяць п. Інспэктара, а толькі гэтых „два тыдні“. Ня цікавіць яго і тое, што работнікаў, якія працавалі 8 гадоў, выкідаюць сярод зімы на вуліцу.

Заместа іх Шапіра прыймае падросткаў, якія згаджаюцца працаваць па 2 зл. 50 гр. (старыя работнікі дасталі па 4 зл. 50 гр.). На гэтым ён выгрывае падвойна — меней плаціць і яшчэ лягчэй можа выкінуць на вуліцу.

Няхай гэты факт паслужыць навукай работнікам: буржуй выкідае работніка, а Інспэктар яго паддзержвае. Каб быць мацней, няхай запісваюцца ў свае прафэсіянальныя саюзы і выганяюць з сваіх радоў здрадніцкіх П.П.Саў, якія, маюць цяпер уплыў на назначэньне такіх Інспэктараў працы, якія цягнуць за буржуяў.

Шаг да выкрыцьця хлусьні. 18. XI. г. г. адбылася зборка работнікаў у Вільні, дзе абгаварвалася палажэньне работніка ў Польшчы, а таксама здрадніцкая праца П.П.Саў. Работнік О., які быў у П.П.Саў, прасіў прыняць яго ў сваю сям'ю, бо ўбачыў, што ў партыі П.П.С.—дзьве партыі: партыя работнікаў і партыя паноў. На зборцы таксама абгаварвалася справа пасылкі дэлегацыі ў ССРР, каб даведацца на месцы аб палажэньні работніка, а не карміцца той брахнёй, якую распаўсюджвае буржуазная прэса.

Абвестка. Вышла з друку 9 кніжка „Саха“. Зьмест цікавы. Ад 2-га нумару да канца году 2 зл. 25 гр. Адрэс: Вільня вул. Св. Анны 2—3.

КАРЭСПАНДЭНЦЫ.

Вёска за працай.

(В. Гані, Стаўпецкага павету).

Цёмны, забыты людзьмі і Богам куточак нашае Бацькаўшчыны. Людзі забітыя горам, нэндзай. Чагосьці чакаюць лепшага, але самі не ўяўляюць сабе ясна, чаго. Беднота дае сябе знаць на кожным шагу.

Вось у гэтакі куток адзін раз у гэтым месяцы занёс мяне лёс па асабістым справам. Пращуся начаваць. Пускаюць ахвотна, хаця мне нікагусенькі няма знаёмых, увахаджу ў хату, бачу: грамадка людзей уселася каля стала і штосьці слухаюць. Даведваюся, што ім чытае „грамацей“ сеьска-гаспадарчую часапісь „Саха“. Я папрасіў чытача не зважаць на мяне і чытаць далей. Наўкол цішыня, кожны слухач баіцца прапусьціць слова.

„Ці падабаецца вам гэта часапісь“—пытаюся я ў старога гаспадара. „Шкада, што рэдка выходзіць: адзін раз у месяц. Каб мы ўзяліся за працу, як нам у „Сасе“ кажуць, дык пэўне не выглядвала-б наша старонка гэткай беднай і гаротнай“—чую я адказ.

„Трэба кожнаму нашаму земляробу, кожнай вёсцы яе дзяржаць на сваім покуці і часьцей у яе заглядваць, дык і мы ня будзем дзівіцца, чаму гэта немцы і іншыя народы ядуць кілбасы і п'юць піва, а не гарэлку, як мы“—адказвае другі. Чулася мне, што некаторыя ўказвалі на Амэрыку, куды едуць шукаць лепшае долі, не спрабаваўшы яе знайсьці ў сябе дома.

Ведаючы вёску нашу перад вайной і ўбачыўшы цяпер, я ня мог даць веры, што яна так шагнула ўперад. Што спрыяла яе разьвіцьцю? Ці-ж ня тыя палітычныя абставіны, якія, здавалася б, павінны заглушыць усякае імкненьне да свабоднае праявы духа. Цяпер я зразумеў, што, чым больш вонкавая сіла перашкаджае нашаму адраджэньню, тым больш гэтае адраджэньне шырыцца і захоплівае ўсе бакі нашага жыцьця.

З вамі, дарагія сяляне, калі вы возьмецеся самі за працу, нястрашна чакаць заўтрашняга дня. **Вандроўнік.**

Сумны абразок з нашага жыцьця.

(В. Угрынь, Слонімскага павету).

„Яна (моладзь) больш, чым хто іншы адзываецца на ўсялякае гора, на ўсялякую крыўду, усякі зьдзек; яна мае ў сябе вялізарны запас нявыкарыстаных яшчэ сілаў“ — гэтак сказаў Антон Навіна. Досыць паглядзець на іншыя вёскі (напрыклад, Вострава, Слонімскага павету), дык нельга не згадзіцца з гэтым. Моладзь наша гарыць сьвятым вагнём. Гэты агонь дае надзею, што рана ці позна спаліць усе гора, усе зьдзекі нашага народу. Гледзячы на нашу моладзь, верыцца, што хутка, „засьвеціць сонца і ў наша ваконца“.

Але-ж, ці ўся наша моладзь запалілася гэтым вагнём?—Не браточкі! Шмат дзе яшчэ маладыя сілы сьпяць. Сьпіць моладзь у нашай вёсцы, хаця маем мы і гурток Т-ва Беларускае Школы, які мае 7 сяброў. Сум агортвае душу, калі паглядзіш на гэты гурток, які залажыўся толькі для формы, бо і ў другіх мясцох закладваюць, і каб пахваліцца, што яны маюць білеты і нешта цяпер варты. Ня прыемна прызнацца, што за 9 месяцаў адбыліся толькі нейкія 2 сабраньні. Толькі лічаныя сябры ўнясьлі сяброўскія складкі. Можа грошаў няма! На гарэлку, табаку, на музыкантаў для скокаў, дзе крыюць адзін аднаго адборнай лаянкай — на гэта кожнаму вядома, што ёсьць.

Атрымалі наведамленьне ехаць на зьезд у Слонім, дык знайшоўся толькі адзін, які не пашкадаваў сваей фурманкі і фатыгі.

Існуе ў нас бібліятэка-чытальня, але нешта мала хто туды заглядвае.

Радзіў-бы вем, дарагія браточкі, зьвярнуць большую ўвагу на мае словы і ўзяцца дружней за працу. **Стары сябра.**

„Апякуны“ культуры.

(В. Угрынь, Слонімскага павету).

Было ў нас сабраньне сяброў Т-ва Беларускае Школы. Усё па парадку і па форме: і сябры, і старшыня і адказная асоба і... п'яны паліцыянт Анджыеўскі.

Нудная штука гэтыя нашы сабраньні. Дык няма дзіва, што „наша“ паліцыя ідзе на іх трохі „навесяле“.

Піце, паночкі, сколькі вам улезе, але не перашкаджайце нам працаваць! Але, бяда ў тым, што пан Анджыеўскі, напіўшыся як туз, лезе не ў свае справы і наперад папераджае, што, калі сход зацягнецца, дык ён сваей магутнай уладай зачыне сход.

Шкада, што нашы сябры на гэта не рэагавалі, бо гэта ўжо ёсьць ня зьдзекі, а прама... Цікава запытацца пана старасту: ці гэта сумысьля падсылаюць да нас п'яных апякуноў, каб ганьбіць самым агідным спосабам, што для нас ёсьць сьвятое сьвятых. Здаецца, праца Т-ва Бел. Школы мусіць усяляць пашану і ў ворагаў нашых. Ці можа, пане стараста, вам гэта не вядома (ой, ой — ведае, рэд.)? **Стары сябра.**

Заклік да маей вёскі.

(Вёска Рачканы, Ляхавіцкае воласьці).

Наша вёска вялікая: мае больш 150 двароў, а карысьці ад яе для гаротнае старонкі столькі, сколькі ад казла: ні шэрсьці, ні малака.

У той час, як у-ва ўсіх куткох, у-ва ўсіх завулачках нашае Бацькаўшчыны разгараецца агонь, які хоча спаліць усё гнілое, аджыўшае свой век, як лепшыя нашы браты самаахвярна змагаюцца з тэй цемрай, якая пакрыла нашу старонку — наша вёска нічога ня робіць і ня верыць у свае ўласныя сілы.

Браткі! нявера ў самога сябе, у свае творчае сілы ёсьць згуба для нас.

Ці-ж ня гэтакае сэрца, як і ў тых людзей, што стаяць на варце вашых інтарэсаў, б'ецца ў вас? Ці-ж вы думаеце, што гора, зьдзекі, зьнявага, мінуюць нас, калі мы нічога ня будзем рабіць? Усе на барацьбу з нашымі галоўнымі ворагамі: цемрай, п'янствам і нядбальствам. Той, хто іх пераможа, таму чэсьць і слава! **Малады дубок.**

Нашы „прасьвяціцелі“.

(В. Новікі, Пліскае воласьці).

У вёсцы Новікі існуе польская школа (вядома-ж урадовая). У гэтай школе „працуе“ вучыцелька, прысланая „прасьвятляць дзікуноў“ з Галілеі. Але мусіць з Назарэта прысылаюцца да нас самыя „лепшыя“, як наша вучыцелька. Яна, як усе „чыстакроўныя“ палякі аказалася вельмі „прыхільнай“ да беларускага адраджэньня, да беларускае мовы і да ўсяго нашага.

„Прыхільнасьць“ яе можна бачыць з наступнага факту: у пачатку лістапада яна зьвярнулася да сваіх гадунцоў з пытаньнем: „Dziatki, kto z was chce uczyć się po białorusku“? Заблішчэлі ў дзетак вочкі, зачырваненіся шчочкі і ўсе, як адзін скок і стаяць радасныя, чакаючы, што далей скажа іх „прасьвяціцелька“.

Заблішчэлі вочы і ў вучыцелькі, зачырваніўся твар, але са злосьці. „Ach wy, psia krew, białorusini! Ja wam pokażę białoruś“. „Łapy“. І адлупіла дзетак лінейкай па лапах за сваё жаданьне вучыцца ў роднай мове. Ці варта тут што-небудзь дадаваць ад сябе?

Змагар за асьвету.

З Т-ва Бел. Школы.

Ахвяры.

На карысьць беларускіх гімназіяў атрыманы ахвяры з вёскі Магілян, Індурскае воласьці, Гарадзенскага павету ад грамадзян: Мікалая Будніка 1 зл., Мікалая Ціхуна 1 зл., Андрэя Аршуна 1 зл., і Кастуся Лапаткі 1 зл.

Ахвярадаўцам Гал. Упр. Т-ва Беларускіх школы шчыра дзякуе.

Абвешчаньне.

Выдавецкі аддзел Т-ва Белар. Школы ў Вільні зьвяртаецца да паважанага грамадзянства з просьбаю пазычыць ці прадаць наступныя беларускія кніжкі: 1) „Антось Лата“, 2) „Сцэнічныя творы“ — сшыток I, 3) „Сцэнічныя творы“ — сшыток II, выданныя ў Менску ў 1918 г. і ў якіх зьмяшчаюцца п'есы: „Міхалка“ кам. ў 1 дзеі, „Па рэвізіі“ — 1 дз., „Пашыліся ў дурні“ — 3 дз., „Як яны жаніліся“ — 1 дз., „Мядзьведзь“ — 1 дз., „Сватаньне“ — 1 дз. і іншыя; 4) „У лясным гушчары“ — дзяціная п'еса, друкаваная ў „Вольнай Беларусі“ ў 1917—1918 г. у Менску.

Гэтыя п'есы патрэбны Таварыству дзеля новага іх выданьня. Па мінаваньні патрэбы кнігі з падзякаю будуць вернены, або заплачана іх вартасьць.

Выдавецтва спадзяецца, што грамадзянства адгукнецца й дасьць магчымасьць нанова выдаць гэтыя п'есы дзеля карыстаньня шырэйшай люднасьці.

Кніжкі просім скіраваць па адрасу: Вільня, вул. Сьв. Ганны 2—3, Галоўная Управа Т-ва, Выдавецкі Аддзел.

Галоўная Управа.

Пісьмо у Рэдакцыю.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Дзеля таго, што ў штодзеннай прэсе „Głos Prawdy“ і „Kurjer Poranny“ з дня 29 лістапада былі паданы недакладныя весткі, датычныя арышту жонкі б. пасла Баліна, просім зьмясьціць наступнае выясьненьне:

1) Судовыя ўлады не маглі шукаць жонкі Ст. Баліна дзеля таго, што, звольненая з вастрогу пад каўцыю, у працягу паўгоду яна жыла яўна з мужам у Варшаве ў Соймавым готэлі. Яшчэ 10 дзён таму судовыя ўлады, дзеля адклікаваньня правакацыйных закідаў што да т.-зв. удзелу яе ў шпіёнскай афэры, інфармавалі Ст. Баліна, што справа яго жонкі знаходзіцца на спыненьні.

2) П. Балінаву арыштавалі ня ў прыватнай кватэры, а ў крамцы ў часіне, калі яна купляла малако для свайго двухтыднёвага сынка. Арышт зроблены а 11 гадз. раніцы 27 лістапада. Толькі позным вечарам гэтага-ж дня п. Балінава была перавезена паліцыйнымі агентамі ў соймавы готэль дзеля забраньня свайго дзіцяці ў вастрожную бальніцу, гдзе знаходзіцца й цяпер.

3) Таксама й шуканьне б. пасла Баліна робіцца дзіўным, бо ўлады, інспіруючыя абгавараваныя зацемкі ў прэсе, дасканальна ведаюць, што Ст. Балін выехаў пара дзён таму заграніцу, на захад на аснове пашпарту, выданага яму Камісарыятам Ураду м. ст. Варшавы і патрэбных візаў.

4) Жонка Ст. Баліна з дому Шалевічанка і валадае па сёньняшні дзень маёнткам Кандрацішкі, у Лідзкім павеце, атрыманым як спадчына па бацьку-паўстанцу 63 году.

5) Аб усім гэтым п. Стычынскі, як знаходзячыся ў блізкім кантакце з усімі інфармацыйнымі крыніцамі, павінен ведаць дасканальна.

(—) Др. А. Фідэркевіч. (—) С. Воевудзкі.

Маленькі фэльетон.

Перадвыбарчая задуха.

Перадвыбарчая гарачка ўжо пачалася, аб чым сьведчаць зьезды: 1) Беларускай Хадэцыі, 2) Радных пры Паўлюкевічавай „Нацыянальнай Радзе“, 3) Прыхільнікаў „Беларускага Дня“ ў Вільні; „Сялянскага Саюзу“ ў Наваградку. На дзень 27-га лістапада склікаюцца да Вільні зьезды: „Беларуск. Радыкальнай Партыі“, „Партыі Хлопскай“, „Сялянскай Партыі“ і інш...

(З газэт).

Кажуць, што няма нічога на сьвеце страшнейшага, як новая сучасная хвароба— „пасломанія“. Страшнейшая яна за тыфус, халеру, трасцу і г. д. Хварэюць на яе, нашчасьце, найбольш палітычныя дзеячы, а нас простых сьмяротных яна зусім не чапае.

Хворы на пасломанію дзеяч уначы сьпіць вельмі неспакойна. Сьніцца яму Сойм, дыеты, дыеты, дыеты, вагоны першай клясы і чырвоныя плюшавыя дываны. Днём хворы дзеяч бегае, мітусіцца, блюзьніць, як у гарачцы, і ўсё шэпча пра сябе: „Мандат, мандат, ох, каб мандат“!..

У апошнім часе гэта пошасьць перакінулася і на нашу Заходнюю Беларусь. Чытаеш газэты і бачыш, што праявы пасломаніі пачалі зьяўляцца сярод „беларускіх дзеячоў“ розных тыпаў. Пачаліся розныя зьезды, канфэрэнцыі, сабраньні. Пачаліся тварыцца новыя „беларускія“ партыі.

Самы страшны пэрыяд пасломаніі г. зв. перадвыбарчая гарачка“ ўжо пачалася.

Гэтак, у працягу аднаго—двох тыдняў перадвыбарчая гарачка ахапіла паноў казённых палёнофілаў, паноў сельсаюзьнікаў і... (навет грэх падумаць!)... айцоў духоўных у чорных сутанах і доўгаполых расах.

Кожны з іх, як хітры ліс, думае, думае, думае як тут да мужыка падлабуніцца.

Ніколі ня думалі, а цяпер думаць прыходзіцца.

Адзін думае, думае і з вялікай натугі думак зямлю бяз выкупу сялянам дэкляруе, а сам за амэрыканскія даляры фальварак сабе купляе.

Другі аж пацее, як за беларускую школу клапоча, а сам сваіх дзетак у панскую насылае, дый дома з сямьёй пабеларуску анібздынк, а ўсё папанскаму рэжа, як мазур, або пазнанчык які.

Трэцьці—дае „аўтаномію“

Чацьверты—„фэдэрацыю“

А пяты—„незалежнасьць“ прапануе, а сам у думцы „за единую и недѣлимую“ ўсьцяж моліцца і „Боже царя храні“! сьпявае.

А да сялян зрабіліся такія добрыя, так і ліпнуць да іх, як мухі да мёду.

Ніколі нічога ня бачылі, а цяпер раптам убачылі што:

Селянін бедны,
Селянін цёмны,
Над селянінам зьдзекуюцца,
Селянінам усюды пагарджаюць.

А добрыя зрабіліся, што лепшых і са сьвечкай ня знойдзеш:

— Прасеце,—кажуць, чаго хочаце,—усё дамо!—каму зямлю, каму асьвету; самаўрады, пасады, рай на небе, рай на зямлі! Адным словам усё, што хочаш. І галоўнае ўсё зусім дарма, толькі... за пасольскі мандацік!

А вёску, дык як груганьнё іхныя агенты-агітатары апанавалі. Ходзяць з вёскі да вёскі, з хаты да хаты і ўсё на зьезды сялян заклікаюць:

— Едзьце да нас! У нас дыеты, у нас банкеты і іншыя дабрадзействы, а хто не паедзе, шапнём каму трэба і... на „Лукішкі“!

А сяляне, ведама, кажны сваю патрэбу мае; той да доктара, іншы да адваката, або хамут, ці падсядзёлак купіць.

Едуць у Вільню, а агітатары тут, як тут: заманьваюць сялян на зьезд, кормяць, пояць, у гатэлі начаваць даюць і за дарогу ў два канцы плацяць.

Паласьвіцца хто-небудзь на панскую падачку, пойдзе на зьезд, а там вушамі хлопае, як баран, у той час як розныя палітычныя махляры карысныя для сябе рэзалюцыі выносяць.

А пасля гэтыя махляры аршыновымі літарамі ў сваіх газэтах:

За намі народ!

Больш сотні сялян на зьезьдзе было!

Прывітальныя тэлеграмы ўсім старостам, камэндантам і паліцыянтам на „Крэсах“ высланы!

Даведаецца па часе селянін, што праз сваю неасьцярожнасьць і нясьведамасьць амаль пятлю сабе на шыю не налажыў. Пачне бедаваць, валасы на сабе рваць з жалю, што за юдавы залатнікі даўся ашукаць сябе розным прахадзімцам.

А на гэта адна рада:

Ганеце прэч ад сябе хворых на пасламанію, ня пускайце хворых пад свае працоўныя стрэхі, не хадзеце да іх панскіх палацаў і нідзе ня стыкайцеся з імі, бо пасломанія, як ужо сказана, пошасная хвароба і страшнейшая за тыфус, халеру і трасцу...

Паны хай паноў выбіраюць, а працоўная беднота свайго брата мужыка і работніка ў сойм вышле!

Янка Маланка.

Хто чытае нашу газэту і не прысылае падпіскі, той ня спрыяе разьвіцьцю роднай беларускай прэсы.

БРАТЫ! Прысылайце падпісную плату, а хто задоўжыўся, выраўняйце свой доўг.

Рэдактар-Выдавец: А. Выдрыцкі.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.